

УДК 070: 808.2: 81'271.14 = 161.2

ТИПОВІ МОВНІ ПОМИЛКИ НА СТОРІНКАХ ДРУКОВАНИХ ЗМІ КАМ'ЯНЕЧЧИНИ

Постановка наукової проблеми та її значення. Мовна культура періодичних видань – важливий показник рівня видавничої справи в державі. На жаль, чимало друкованих видань не відповідають критеріям грамотності. У зв'язку з цим потреба вдосконалення процесу редагування, підвищення рівня мовної культури в сучасних друкованих ЗМІ набуває особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. Конструктивну типологію мовних анормативів на матеріалі газет розробила Т. Г. Бондаренко [1]. Типологічні особливості журналістських (і мовних, і немовних) помилок з'ясовано А. О. Капелюшним [2]. Як теоретичну основу використано також праці з проблем пресолінгвістики, культури української мови, теорії і практики редагування Б. Д. Антоненка-Давидовича, Н. В. Зелінської, З. В. Партика, О. Д. Пономаріва, В. В. Різуна, О. А. Сербенської та ін.

Формулювання мети та завдань статті. Метою дослідження передбачено систематизувати мовні помилки, що виявлені на сторінках друкованих ЗМІ Кам'янецьчини, та окреслити ступінь лінгворизику помилок кожного типу у процесі редагування журналістських повідомлень.

Аналізований у статті фактаж дібрано шляхом суцільного лінгвообстеження газет «Край Кам'янецький» (№ за 09.09.2011 р.), «Кам'янець-Подільський вісник» (№ за 09.09.2011 р.) та «Фортеця» (№ 08.09.2011 р.). У покликаннях на ці видання використано умовні скорочення відповідно *КК*, *КПВ*, *Ф*, а далі вказано сторінку, на якій засвідчено помилку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Велику частотність в опрацьованих газетних текстах мають власне орфографічні помилки, серед яких переважають буквені: а) відсутня літера *г*: *в ґрунт вносять* (КК 09.09.2011, с. 7), *верхнього шару ґрунту* (КК 09.09.2011, с. 7), *очищають від ґрунту* (КК 09.09.2011, с. 7), *від поверхні ґрунту* (КК 09.09.2011, с. 7), *підготовлено ґрунту для сіви* (КК 09.09.2011, с. 2) тощо; б) виявлено анормативи у вживанні великої літери: *Народному Русі України* (КПВ 09.09.2011, с. 4), *привітати школярів із Днем Знань* (КК 09.09.2011, с. 1), *тут Свято Знань продовжилося* (КК 09.09.2011, с. 4), *рік тому доручав Уряду* (КК 09.09.2011, с. 1), *Глава держави заявив* (КК 09.09.2011, с. 1), *прем'єр-міністр України* (Ф 08.09.2011, с. 4), *євангеліє* (КПВ 09.09.2011, с. 9); в) простежено помилки в написанні іншомовних слів: *стрітбол* (КПВ 09.09.2011, с. 6), *бодіблдингу*, *бодіблдингом* (КПВ 09.09.2011, с. 6), *дезинфікуючий* (КК 09.09.2011, с. 13), *Мацушіто* (Ф 08.09.2011, с. 5), *аллицин* (Ф 08.09.2011, с. 9), *віброромассажа* (Ф 08.09.2011, с. 5), *астрових* (КК 09.09.2011, с. 13), *Сан Себастьяно* (КПВ 09.09.2011, с. 4); г) відомі випадки помилкового написання *н* та *nn* у прикметниках і дієприкметниках: *передбачено охорону зону* (КПВ 09.09.2011, с. 4), *властивості зеленних рослин* (КК 09.09.2011, с. 7), *плоди, відібранні для насіння* (КК 09.09.2011, с. 7); г) засвідчено відхилення в написанні прислівників: *на підпитку* (Ф 08.09.2011, с. 18), *нажаль* (Ф 08.09.2011, с. 18); д) зафіксовано випадки помилкового написання частки *не*: *за нікому незрозумілим порядком* (Ф 08.09.2011, с. 18), *ненаходив* (Ф 08.09.2011, с. 18); е) помилково написано сполучники *тай* (Ф 08.09.2011, с. 10) замість *та й*, *то ж* (КПВ 09.09.2011, с. 2) замість *тож* (у значенні *тому*) тощо. Одиничними випадками представлено анормативи типу *цена* (Ф 08.09.2011, с. 5), *суперякість* (Ф 08.09.2011, с. 5). Помилкове написання *при білях* (КК 09.09.2011, с. 13) відбиває аналогію до форми називного однини *біль*.

У журналістських текстах чимало випадків порушення фонетичних правил милозвучності мовлення: *в змаганнях* (КПВ 09.09.2011, с. 6), *вітають з днем народження* (КПВ 09.09.2011, с. 2), *в зв'язку з цим* (Ф 08.09.2011), *кожен з нас, й ми переконані, хтось з дітлахів, й з неї* (КК 09.09.2011, с. 4), *м'яко й впевнено* (КК 09.09.2011, с. 8), *в ґрунт вносять* (КК 09.09.2011, с. 7) тощо.

Як невласне орфографічні помилки, або помилки складання, кваліфікуємо написання дозорювання замість дозрівання (пор.: *Збирають молочної стиглості та зелені помідори і закладають їх на дозорювання* (КК 09.09.2011, с. 7)), делегування замість диригування (пор.: *кафедри музичного виховання, вокалу та делегування* (Ф 08.09.2011, с. 10)), а також *проводися* (Ф 08.09.2011, с. 18) замість *провидиця, закіунчиться* (Ф 08.09.2011, с. 18) замість *закінчиться, знайомпий* (Ф 08.09.2011, с. 18) замість *знайомий, яз захистом* (Ф 08.09.2011, с. 18) замість *я з захистом, переміналась* (Ф 08.09.2011, с. 18) замість *перемінилась, навчальний* (КПВ 09.09.2011, с. 5) замість *навчальний, пам'яті* (КПВ 09.09.2011, с. 6) замість *пам'яті* тощо. Дуже велику частотність мають випадки ненормативного перенесення частин слова в інший рядок: *соц-іально-економічного, об-’єднаної, Кам’яця-Под-ільського* (КПВ 09.09.2011, с. 2), *зав-ідувач, сер-іал, пол-ітики, зап-ропонував, зам-інити* (КПВ 09.09.2011, с. 3) тощо.

Виразними прикладами в місцевій пресі представлено морфологічні помилки. Найчастіше трапляються аномативи в оформленні родового однини іменників чоловічого роду: *турнір з бліцу* (треба: *із бліца*) (КПВ 09.09.2011, с. 6); *відкриття фонтану* (треба: *фонтана*) (КПВ 09.09.2011, с. 5); *копію паспорту* (треба: *паспорта*) (Ф 08.09.2011, с. 3); *подорожчання хлібу* (треба: *хліба*) (Ф 08.09.2011, с. 4); *застосування апарату, даного апарату* (треба: *апарата*) (Ф 08.09.2011, с. 5); *регуляторного акту* (треба: *акта*) (КПВ 09.09.2011, с.3); *до банкомату* (треба: *банкомата*) (Ф 08.09.2011, с. 18); *до Державного класифікатору* (треба: *класифікатора*) (КПВ 09.09.2011, с. 4); *для оздоровчого вібромасажу* (треба: *вібромасажу*) (Ф 08.09.2011, с. 5) тощо. Морфологічні помилки допущено й у випадках *зверху на насипу* (треба: *на насипі*) *картонлі* (КК 09.09.2011, с. 7); *переслідували циганів* (треба: *циган*) (Ф 08.09.2011, с. 2); *п’яти пасм* (треба: *пасом*) (Ф 08.09.2011, с. 11); *ніж, якій* (треба: *який*) *має* (Ф 08.09.2011, с. 5); *Яна Сокол-Пруського* (треба: *Сокола-Пруського*) (Ф 08.09.2011, с. 4); *залишіть* (треба: *залиште*) *цей гриб* (КПВ 09.09.2011, с. 18) тощо. Трапляються випадки неправильного поєднання числівників з іменниками: *один-два місяця* (Ф 08.09.2011, с. 5). Суперечить нормі вживання форм вищого ступеня порівняння прикметників замість найвищого: *кращим гравцем визнано, кращим гравцем став* (КПВ 09.09.2011, с. 6) та ін.

Журналісти зловживають активними дієприкметниками теперішнього часу: у випадках *діюча влада, діючої влади* (КК 09.09.2011, с. 1) можна використати *чинна, чинної*; замість *завідуючий клубом* (КК 09.09.2011, с. 6), *завідуюча, завідуючу* (КК 09.09.2011, с. 1) – *деривати завідувач, завідувачка, завідувачку*; замість *контролюючих органів* (Ф 08.09.2011, с. 4) – *контрольних органів*; замість *для оточуючих* (Ф 08.09.2011, с. 5) – *для оточення*; замість *«ворогуючі» сторони* (КПВ 09.09.2011, с. 3) – *сторони конфлікту* тощо.

Велику частотність у місцевих друкованих ЗМІ мають лексичні помилки. Так, журналісти нехтують лексичною нормою, коли послуговуються словом *наступний* замість *такий*, пор.: *наступні категорії населення* (КК 09.09.2011, с. 3); *словом даний* замість *цей*, пор.: *даного напрямку, в даному випадку* (КПВ 09.09.2011, с. 7), *даного апарату* (Ф 08.09.2011, с. 5), *за даним фактом* (Ф 08.09.2011, с. 18); словом *вірно* замість *правильно*, пор.: *вірно вчинити* (КК 09.09.2011, с. 1); словом *взаємини* замість *відносини*, пор.: *на ниві українсько-іспанських взаємин* (КПВ 09.09.2011, с. 4); словом *могутній* замість *потужний*, пор.: *могутній ліхтарик* (Ф 08.09.2011, с. 5); словом *нижче* замість *дешевше*, пор.: *навчання значно нижче коштує* (КПВ 09.09.2011, с. 3); словом *відтак* ‘потім, згодом; далі’ [СУМ, т. 1, с. 647] замість *отже*: *Відтак, роботи в цьому напрямку заплановано повністю завершити вже у вересні-жовтні* (КК 09.09.2011, с. 1), *Відтак, 10 та 11 вересня буде проведено ярмарок* (Ф 08.09.2011, с. 2), *А відтак, вони впливатимуть на Землю* (Ф 08.09.2011, с. 9); словом *завбачувати* ‘знати наперед, на основі певних фактів робити передбачення, висновок про розвиток, настання яких-небудь явищ, подій’, ‘правильно орієнтуєчись у яких-небудь обставинах, здогадуватися наперед про щось’ [СУМ, т. 3, с. 39] замість *планувати*, пор.: *На місці книгозбірні сільський голова завбачує створити зал урочистих подій* (КК 09.09.2011, с. 1); словом *громадянин* ‘особа, що належить до постійного населення якої-небудь держави’

[СУМ, т. 2, с. 175] замість *житель* 'той, хто десь живе' [СУМ, т. 2, с. 532], пор.: *громадян усіх регіонів України* (Ф 08.09.2011, с. 11), *від громадян краю* (Ф 08.09.2011, с. 18) тощо. У реченні *Хворобливі відчуття в області серця* (КК 09.09.2011, с. 13) у невластивому значенні вжито іменник *область*: згідно з лексичною нормою, він доцільний тоді, коли мова йде про адміністративно-територіальну одиницю в межах держави або простір, в якому поширене певне явище [СУМ, т. 5, с. 520]. У конструкції *сільський голова посприяв делегуванню з бюджету сільради ще 60 тис.грн.* (КК 09.09.2011, с. 1) замість лексеми *виділення* помилково використано запозичену *делегування*, значення якої не відповідає контексту: *делегування 'обрання депутатом', 'передача функцій, повноважень на певний час'* [СУМ, т. 2, с.236].

Одна з помилкобезпечних груп слів – пароніми. Так, сплутування значень близьких за звучанням слів *вдача* 'сукупність психічних особливостей, з яких складається особистість людини; характер' [Головащук, 42] та *удача* 'позитивний, бажаний результат чого-небудь, щасливий збіг обставин для когось; успіх' [Головащук, 42] простежено в реченні *Бажаємо всім міцного здоров'я, великої вдачі* (КК 09.09.2011, с. 1): контексту відповідає така лексема *удача*. У випадку *здоров'я шкіри і слизистих оболонок* (Ф 08.09.2011, с. 9) помилково вжито лексему *слизистий* 'слизуватий, укритий слизом' [СУМ, т. 9, 351] замість *слизовий* 'який містить у собі слиз, виділяє слиз' [СУМ, т. 9, 352]. У словосполученні *активної громадської позиції* (КПВ 09.09.2011, с. 4) лексему *громадський* треба замінити словом *громадянський* 'властивий свідомому громадянинуві, спрямований на користь суспільства' [Головащук с. 75–76].

У словосполученні *основний пріоритет* (КК 09.09.2011, с. 1) вбачаємо плеоназм: з огляду на семантику іменника *пріоритет* ('переважне, провідне значення кого-, чого-небудь' [СУМ, т. 8, с. 108]) означення *основний* при ньому зайве. Ознаки багатослів'я можна простежити й у конструкціях *етнічними фольклорними виступами* (КПВ 09.09.2011, с. 7), *планами на майбутнє* (КК 09.09.2011, с. 1), *нині є чинним чемпіоном* (КПВ 09.09.2011, с. 6), *дуже чудово виступили* (КПВ 09.09.2011, с. 7) тощо.

Варто уникати повторення спільнокоренових слів у випадках типу *Старе місто хаотично забудовується абсолютно не автентичними будовами* (треба: *спорудами*) (КПВ 09.09.2011, с. 9).

У реченні *Ті саме були за роботою – вчилися рахувати, співставляти фігурки тощо* (КК 09.09.2011, с. 1) лексему *співставляти* кваліфікуємо як інтерферему: російському *сопоставлять* в українській мові відповідає *зіставляти*. Це ж явище представляє похідне *співставний* проти нормативного *зіставний*, пор.: *у співставних умовах* (КПВ 09.09.2011, с. 2).

Виразними ознаками лексичної помилки відзначаються також конструкції *займає провідну роль* (КК 09.09.2011, с. 1) – варто використати варіанти *посідає провідне місце* або *відіграє провідну роль*; *надає загальнозміцнюючу дію* (КК 09.09.2011, с. 8), *надає позитивний ефект* (Ф 08.09.2011, с. 5) – замість *надає дію, надає ефект* варто писати *має дію, має ефект*; *апарат робить благотворний вплив* (Ф 08.09.2011, с. 5) – варто висловлюватися *благотворно впливає* тощо. У контексті *освята храму* (КПВ 09.09.2011, с. 9) доречно вживати іменник *освячення*, у випадку *з'ява першого приватного бізнесу* (КПВ 09.09.2011, с. 9) – *поява* та ін. У журналістських текстах трапляються неологізми (наприклад, терміни), що постали шляхом словотворення на основі наявних у мові морфем, однаке не відповідають літературній нормі: *Це сприяє кращому обпробковінню шкірки* (КК 09.09.2011, с. 7), *Ознакою стиглості гарбуза є суха обпробковіла плодоніжка* (КК 09.09.2011, с. 7) тощо.

У журналістських матеріалах трапляються і функціонально-стилістичні помилки на рівні лексики. Так, неорганічний пафос і надмірну образність, що лише заважають сприйняттю змісту, відзначено в реченні *Поєднання масової фізичної культури та спорту є надійною опорою прекрасного майбутнього нашого району та держави в цілому* (КК 09.09.2011, с. 1).

Простежено кілька типів синтаксичних помилок, які в журналістських текстах відзначаються великою частотністю. Так, надто часті випадки порушення усталеного

порядку слів: *Завітала Ніна Францівна в сільську школу* (КК 09.09.2011, с. 1), *Дуже вже любить їх вирощувати завідувача* (КК 09.09.2011, с. 1), *Побувала перший заступник і в сільській раді та бібліотеці* (КК 09.09.2011, с. 1) тощо.

Більшу супроти літературної норми частотність має прийменник *по*: *по можливості* (КПВ 09.09.2011, с. 4); *по території* (КПВ 09.09.2011, с. 5); *заборгованість по заробітній платі, по зазначених видатках* (КПВ, 09.09.2011, с. 2); *роботи по заміні* (КК 09.09.2011, с. 3); *показників по власних доходах* (КК 09.09.2011, с. 2); *по інвалідності* (Ф 08.09.2011, с. 3); *по проводці* (Ф 08.09.2011, с. 5); *по догляду* (Ф 08.09.2011, с. 11); *провела обряд по речах чоловіка* (Ф 08.09.2011, с. 18). У реченні *Попри цвинтар ніколи не йшли з криком, свистом, чи будь-якою розмовою* (КК 09.09.2011, с. 7) замість прийменника *повз* використано *попри*, що в цьому значенні кваліфікований як архаїзм [СУМ, т. 7, с. 224]. Один раз використано зайвий прийменник: *має місце на сьогодні* (КК 09.09.2011, с. 1), натомість бракує прийменника для у конструкції *комплектуючих автомобільної промисловості* (КК 09.09.2011, с. 3) тощо.

Простежено порушення норм керування в підрядних словосполученнях. Так, у реченні *В тому, що маємо сьогодні в навчальному закладі, завдячуємо районній владі* (КК 09.09.2011, с. 1) словосполучення *завдячуємо в тому* варто замінити нормативним *завдячуємо тим*. Подібну помилку виявлено в конструкціях *не зовсім знайоме для пересічного українця* (треба: *пересічному українцеві*) (КПВ 09.09.2011, с. 7); *завідувачці відділенням* (треба: *відділення*) (КПВ 09.09.2011, с. 7); *додасть ризику аварійним ситуаціям для пасажирів автобуса* (КПВ 09.09.2011, с. 3) – треба: *додасть пасажирам автобуса ризику аварійних ситуацій; відвідали Кам'янець-Подільський державний історичний музей* (треба: *музей*) (КПВ 09.09.2011, с. 5); *приурочене до 20-ї річниці Незалежності України та завершенню* (треба: (до чого?) *завершення*) *збирання врожаю* (КК 09.09.2011, с. 2); *обговорено коло питань, пов'язаних із розширенням бізнесу та виробництва* (треба: (із чим?) *виробництвом*) *японської компанії на території України* (КК 09.09.2011, с. 3); *займається також виробництвом... суперпристрої* (треба: *суперпристроїв*) (Ф 08.09.2011, с. 5); *при діабетичній ретинопатія* (треба: *ретинопатії*) (Ф 08.09.2011, с. 5); *жителів Підзамче* (треба: *Підзамчого*) (КПВ 09.09.2011, с. 3); *в руках... капітан команди «Дівчата з Житомира» Марини Поплавської* (Ф 08.09.2011, с. 10) тощо.

Відомі випадки ненормативного узгодження прикметників з іменниками: *вага батьківського* (треба: *батьківської*) *плати* (КПВ 09.09.2011, с. 3).

Трапляються помилки у виборі числової чи родової форми присудка: *В рамках фестивалю діятимуть літературна сцена* (КПВ 09.09.2011, с. 5); *Урочисте закладення храму відбулася 2 травня 1891 року* (КПВ 09.09.2011, с. 9). Надто велику частотність має дієслівна зв'язка *є* у структурі складеного іменного присудка; у більшості випадків її варто уникнути: *Досить популярним у ПДАТУ є проведення «Козацьких забав»* (КПВ 09.09.2011, с. 6); *У планах «Гідності» є чимало цікавих заходів* (КПВ 09.09.2011, с. 4); *Не цураймося того, що ми є інтелігенція* (КК 09.09.2011, с. 6); *Великим гріхом є не знати те, що християнин знати повинен!* (КК 09.09.2011, с. 7); *Поєднання масової фізичної культури та спорту є надійною опорою прекрасного майбутнього нашого району та держави в цілому* (КК 09.09.2011, с. 1); *Метою робочої поїздки [...] є огляд об'єктів* (КК 09.09.2011, с. 3) та ін.

Журналісти часто допускають помилки в реченнях із відокремленими поширеними обставинами. Згідно з синтаксичною нормою, дієприслівникові звороти в таких реченнях, виражаючи додаткову дію, відносяться як до дієслова-присудка, так і до підмета [Пономарів, 287]. Виявлено порушення цієї норми: *Рішенням виконавчого комітету затверджено щомісячну батьківську плату за навчання, встановивши єдиний стандарт оплати навчання* (КК 09.09.2011, с. 3).

Іншого типу помилки в оформленні відокремлених членів засвідчено в реченнях *Враховуючи вік кам'янецьких мереж, аварійні ситуації трапляються доволі часто* (КПВ 09.09.2011, с. 3) – контексту відповідала б конструкція із прийменниками *зважаючи на, з огляду на; Дякуючи Михайлу Сімашкевичу, депутату обласної ради Володимиру Мельнику,*

депутату міської ради Валерію Слободяну, іншим меценатам відновлено танцювальний майданчик (КПВ 09.09.2011, с. 5) – контексту відповідає б конструкція із прийменником *завдяки*; *Зважаючи на специфічність пацієнтів, які не здатні до самообслуговування, білизна на пацієнтах також чиста* (КПВ 09.09.2011, с. 7) – замість *зважаючи на* треба використати прийменник *незважаючи на*.

На рівні простого речення відзначено також аномативи, пов'язані з неправильним утворенням ряду однорідних членів речення; такі конструкції мають в собі ознаки ще й логічної помилки, пор.: *Кам'янчани знову посіли перше місце, кубок і золоті медалі* (КПВ 09.09.2011, с. 6); *Від плати за навчання звільнені діти пільгових категорій, сироти, інваліди, постраждалих внаслідок аварії на ЧАЕС* (КПВ 09.09.2011, с. 3); *Ознайомилася з їхніми справами, проблемами, шляхами їх вирішення, напрямами роботи та перспективами розвитку* (КК 09.09.2011, с. 1).

Із порушенням норми використано прикладку в конструкції у *Кам'янці-Подільському місті має випадкові заробітки* (Ф 08.09.2011, с. 18).

У газетних текстах виявлено ненормативні конструкції, що засвідчують неправильну побудову складнопідрядного речення з підрядним означальним. Згідно з синтаксичною нормою, у таких конструкціях підрядна частина може займати або постпозицію, або інтерпозицію, але обов'язково після опорного субстантива [Пономарів, 321]. Відхилення засвідчують речення *Надзвичайно гарний куточок для розвитку зеленого туризму, що омивається річкою Збруч* (КК 09.09.2011, с. 5); *Програма фестивалю дуже різноманітна та цікава, яка не залишить байдужими нікого* (КПВ 09.09.2011, с. 7); *Вже є чимало охочих (з Донецька, Харкова, Дніпропетровська та інших міст України, які придбали квитки) приїхати на незвичайний фестиваль* (КПВ 09.09.2011, с. 5); *Зінаїда Костянтинівна згуртувала навколо себе колектив педагогів, закоханих у свою справу, який давав вихованцям міцні знання* (КК 09.09.2011, с. 5); *В клубі «Атлант» постійно проводяться заняття з бодібілдингу, де займаються діти та дорослі* (КПВ 09.09.2011, с. 6); *Давайте побажаємо міському ліцею успіхів у творчості та якомога більше подібних акцій в його історії, які тішать серця не лише ліцеїстів, а й усіх кам'янчан* (КПВ 09.09.2011, с. 7).

У конструкції *Маршрут на Підзамче через міст «Лань, що біжить» буде збитковим, бо вранішнім рейсом туди прямуватиме (ввечері – вертатиметься) порожнім* (КПВ 09.09.2011, с. 3) помилку допущено в підрядному реченні, де пропущено підмет (очевидно, *автобус*).

У другій частині складносурядного речення *Півні частування «October Fest» поєднуються з етнічними фольклорними виступами, а також вперше цієї осені тематичні арт-вечори на свіжому повітрі* (КПВ 09.09.2011, с. 7) пропущено присудок *відбудуться*.

Окрему групу синтаксичних помилок становлять ненормативні утворення, які засвідчують порушення відповідності займенникових еквівалентів замінюваним словам. Таку невідповідність помічено в основному у складнопідрядних реченнях: *Графіки руху комунального транспорту та їх (треба: його) маршрути буде затверджено окремим рішенням* (КПВ 09.09.2011, с. 3); *В нас є [...] молодь, які свято шанують (треба: яка свято шанує) українське слово* (КК 09.09.2011, с. 6); *Проведено капітальні ремонти в навчальних закладах, де його (треба: їх) роками не було* (КК 09.09.2011, с. 1); *Поцікавилася Ніна Фабіянська в малечі, чи добре їм (треба: їй) у садочку* (КК 09.09.2011, с. 1) та ін.

Часом трапляються помилки в оформленні речень із різними видами зв'язку. Так, у конструкції *Серед основних недоліків, що найчастіше фіксують, це: будівлі не обладнано установками пожежної автоматики, не просочено вогнетривким розчином дерев'яні конструкції горіщ, приміщення не в достатній мірі забезпечені первинними засобами пожежогасіння* (КК 09.09.2011, с. 2) редагування потребує перше речення: *Серед основних недоліків [...] такі*.

У журналістських текстах простежено кілька різновидів пунктуаційних помилок. Так, виявлено випадок ненормативного вживання коми між підметом та присудком: *Великі, не вражені хворобами бульби, деякий час зберігають у прохолодному місці* (КК 09.09.2011, с. 7).

У реченні *Без коріння – ми перекотиполе* (КК 09.09.2011, с. 7) невмотивоване тире. Зайва кома перед тире у випадку *Основне завдання влади за нинішніх умов, – не заважати роботі людей* (Ф 08.09.2011, с. 4).

Виявлено приклади помилкового вживання ком між однорідними членами речення, поєднаними одиничними єднальними чи розділовими сполучниками: *Знесемо, і за майно в гаражі не нестимемо відповідальності* (КПВ 09.09.2011, с. 4); *Проходячи, чи навіть проїжджаючи біля цвинтаря, завжди хрестилися* (КК 09.09.2011, с. 7); *Мають захворювання печінки чи шлунково-кишкового тракту, або інші хронічні захворювання* (КПВ 09.09.2011, с. 18) та ін. Кома зайва і в реченні *Скажімо, парк, сквер, дитячий майданчик, спортивний майданчик, дитячий заклад, лікувальний заклад, навіть городи, – всі ці об'єкти [...] повинні виноситися* (Ф 08.09.2011, с. 4) після ряду однорідних членів перед узагальнювальним словом.

Трапляються помилки в відокремленні вставних слів та конструкцій: *А може гордим птахам не сподобалося місце* (КК 09.09.2011, с. 4); *Може хтось з дітлахів, оступився, впав у воду* (КК 09.09.2011, с. 4); *Стосовно Орининського напрямку, то за словами першого заступника голови РДА Ніни Фабіянської, роботи там також не припиняються* (КК 09.09.2011, с. 1) тощо. Натомість помилково відокремлено як вставні слова *взагалі*, пор.: *Деякі, взагалі, не почали впроваджуватись* (Ф 08.09.2011, с. 3); *начебто*, пор.: *Демонструють таку, начебто, більш-менш сприятливу картину* (Ф 08.09.2011, с. 4); *відносно*, пор.: *Це, відносно, проста процедура* (Ф 08.09.2011, с. 9) та ін.

Усупереч синтаксичній нормі використано двокрапку після додатка перед неузгодженим означенням у реченні *Від рішення: дозволяти будувати ферму в певному місці чи ні залежить не лише комфорт десятків людей* (Ф 08.09.2011, с. 4). Поширене постпозитивне означення та поширена обставина можуть виділятися комою лише з одного боку або зовсім не виділятися, пор.: *Є людина, здатна вам допомогти – пані Вікторія* (Ф 08.09.2011, с. 18); *Вода приготована за допомогою активатора «Жива вода» допомагає вивести шлаки з організму* (Ф 08.09.2011, с. 5); *Її тримають дві-три доби в купах укритих соломною* (КК 09.09.2011, с. 7); *Дівчина стрімголов побігла додому отямившись від нічної пригоди, зателефонувала на номер 102* (Ф 08.09.2011, с. 18); *Вона відзначила, що незважаючи на певні труднощі в фінансуванні, класи охайно прибрані* (КК 09.09.2011, с. 1).

Відомі помилки в відокремленні постпозитивних поширених прикладок (такі приклади з обох боків відокремлюються комами, а у випадку уточнювального значення – тире): *Доповідач заступник директора департаменту гуманітарної політики, начальник управління культури і туризму Ольга Чорнобил* обґрунтувала необхідність (КПВ 09.09.2011, с. 3); *Найбільшою особистою перемогою вважаю перемогу над шкідливими звичками: тютюном та алкоголем* (КПВ 09.09.2011, с. 4); *Гостинна тезка, завідувач закладу Ніна Лобата* запросила на екскурсію (КК 09.09.2011, с. 1); *Завідувач клубом Микола Вапничний та завбібліотекою Валентина Вапнична – сімейний дует, ініціатори й організатори всіх заходів у селі, доклали чимало зусиль* (КК 09.09.2011, с. 6).

Згідно з синтаксичною нормою, у структурі складнопідрядного речення підрядна частина відокремлюється комами від головної, але аналізовані тексти засвідчують порушення цього правила: *Визначила, що нам було пороблено сусідами і порадила привести жінку* (Ф 08.09.2011, с. 18); *Мене зрадила дружина коли я був на заробітках* (Ф 08.09.2011, с. 18); *Коли до будинку залишалось декілька метрів вона інтуїтивно відчула «погляд в спину»* (Ф 08.09.2011, с. 18); *Тонометр що говорить* (Ф 08.09.2011, с. 5); *Приємною звісткою для 12 сімей, що проживають в гуртожитку на вул. Нігинське шосе, 24 стане видача їм ордерів* (КПВ 09.09.2011, с. 3); *Стежать щоб туди не потрапила вода* (КК 09.09.2011, с. 7); *Головне, для чого потрібна ця робота – виключення можливості порушення конституційних прав громадян* (КК 09.09.2011, с. 1); *Крайові квітки язичкові, жовтогарячі або золотаво-жовті, ті, що в середині – трубчасті, жовті* (КК 09.09.2011, с. 13) та ін.

Часто відсутня кома між частинами складносурядного речення: *Серце пришвидшило поштовхи в грудях і не встигла дівчина ступити кроку, як невідомий чоловік [...] сказав* (Ф

08.09.2011, с. 18); *Прийде час і ми будемо там, на цвинтарі* (КК 09.09.2011, с. 7); *Цей період зберігання картонлі називають лікувальним і відбувається він при температурі +10+12 °С* (КК 09.09.2011, с. 7) та под.

Імовірність появи пунктуаційного анорматива зростає у складних реченнях із безсполучниковим зв'язком між предикативними частинами. У таких конструкціях перед другим реченням, яке пояснює, доповнює перше, розкриває його зміст або ж означає причину, підставу того, про що говориться в першому реченні, часом ставиться тире, тоді як норма передбачає тут двокрапку, пор.: *Тоді цій новині ви будете раді – 17-18 вересня до Кам'яця приїжджає львівська група роупджамперів* (Ф 08.09.2011, с. 11); *І часто санепідемслужба враховує саме економічний чинник – шкода призупинити роботу підприємства* (Ф 08.09.2011, с. 4); *Проте вересневі ночі вже сповіщають про настання календарної осені з її передзимовим подихом, холодами, а отже, пересторогою – ось-ось доведеться гріти власні домівки* (КК 09.09.2011, с. 2).

У газетних текстах помічено кілька помилок в оформленні прямої мови та цитат. Так, у конструкції *«Як і де знайти відповідь на болючі проблеми?»*, – *запитують добродійки* (КК 09.09.2011, с. 7) після прямої мови, в кінці якої стоїть знак питання, перед словами автора кома зайва. У випадку *«Це що, стара, я на тебе горбатитися буду?!»*. (КК 09.09.2011, с. 13) після прямої мови крапку ставити не варто.

Висновок. Дослідження мовних помилок дозволило визначити ступінь лінгворизику, який виникає у процесі редагування журналістських матеріалів. Так, найвищим ступенем ризику відзначаються синтаксичні та пунктуаційні помилки, середній інтервал помилконебезпечності мають лексичні та орфографічні анормативи, найнижчий ступінь ризику – морфологічні помилки.

Основні причини появи анормативних одиниць – це незнання норм сучасної української літературної мови, вплив російської мови, а також дія аналогії до інших форм.

Список використаних джерел

1. Бондаренко Т. Г. Типологія мовних помилок та їх усунення під час редагування журналістських матеріалів : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.01.08 / Т. Г. Бондаренко / Київський національний університет імені Т. Шевченка. – К., 2003. – 18 с.
2. Головащук С. І. Українське літературне слововживання : словник-довідник / С. І. Головащук. – К. : Вища школа, 1995. – 319 с.
3. Капелюшний А. О. Стилїстика й редагування : практичний словник-довідник журналіста / А. О. Капелюшний. – Львів : ПАІС, 2002. – 576 с.
4. Словник української мови : в 11 томах. – Т. 1 / Ред. П. Й. Горецький, А. А. Бурячок та ін. – К. : Наукова думка, 1970. – 799 с.
5. Словник української мови : в 11 томах. – Т. 2 / Ред. П. П. Доценко, Л. А. Юрчук. – К. : Наукова думка, 1971. – 550 с.
6. Словник української мови : в 11 томах. – Т. 3 / Ред. Г. М. Гнатюк, Т. К. Черторизька. – К. : Наукова думка, 1972. – 744 с.
7. Словник української мови : в 11 томах. – Т. 5 / Ред. В. О. Винник, Л. А. Юрчук. – К. : Наукова думка, 1974. – 840 с.
8. Словник української мови : в 11 томах. – Т. 6 / Ред. А. В. Лагутіна, К. В. Ленець. – К. : Наукова думка, 1975. – 832 с.
9. Словник української мови : в 11 томах. – Т. 8 / Ред. В. О. Винник, В. В. Жайворонок та ін. – К. : Наукова думка, 1977. – 927 с.
10. Словник української мови : в 11 томах. – Т. 9 / Ред. І. С. Назарова, О. П. Петровська та ін. – К. : Наукова думка, 1978. – 916 с.
11. Сучасна українська мова : [підручник] / за ред. О. Д. Пономаріва. – К. : Либідь, 1997. – 400 с.

Систематизовано різнотипні мовні аномативи, вилучені з газет, та запропоновано шляхи їх усунення. Простежено частотність кожного типу помилок, окреслено ступінь їх лінгворизику у процесі редагування.

Ключові слова: мовна норма, мовна помилка (анорматив), орфографічна помилка, морфологічна помилка, лексична помилка, синтаксична помилка, пунктуаційна помилка,.

Summary

In the article the polytypic abnormalities from the newspapers are systemized, and the ways of improvement are suggested. The frequency of every type of mistake as well as the level of linguistic risk in the process of editing is traced.

Key-words: linguistic norms, linguistic mistake (abnormity), orthographic mistake, morphologic mistake, lexical mistake, syntactic mistake, punctuation mistake.